Blogi

Blogi: Setelisarjat vaihdettava ajoittain

Raha ja maksaminen | 23.11.2016 | Päivi Heikkinen

KIRJOITTAJA

Päivi Heikkinen
Osastopäällikkö

Intian pääministerin ilmoitus lopettaa Intian yleisimmin käytettyjen, arvoltaan 500 ja 1000 rupian seteleiden voimassaolo laillisena maksuvälineenä on aiheuttanut hämmennystä Intiassa ja ulkomailla.

Intian pääministerin ilmoitus lopettaa Intian yleisimmin käytettyjen, arvoltaan 500 ja 1000 rupian seteleiden voimassaolo laillisena maksuvälineenä on aiheuttanut hämmennystä Intiassa ja ulkomailla. Ilmoitus tuli 8.11. klo 20.00 illalla, ja päätös astui voimaan seuraavan vuorokauden alussa, vain neljän tunnin varoitusajalla. Vanhojen seteleiden käyttö loppui kaikkialla heti, kukaan ei halunnut enää vastaanottaa niitä.

Vanhoja seteleitä korvaavat uudet 500 ja 2000 rupian setelit olivat suurelta osin valmistuneet setelipainoista, mutta niiden riittävän nopea jakelu ei onnistunut. Lehtitietojen mukaan uusi 500 rupian seteli on hieman entistä pienempi, eikä sitä voida nostaa käteisautomaateista ennen teknisiä päivityksiä. Uusista seteleistä on ollut pulaa, eikä läheskään kaikilla ole ollut mahdollisuutta käydä tallettamassa käteisvarojaan pankkitilille. Käteiselle on jouduttu asettamaan nostorajoituksia. Uutisissa on jopa kerrottu ihmisistä, jotka eivät ole voineet ostaa ruokaa päiväkausiin. Vanhoja seteleitä vaihdetaan uusiin vain vuoden loppuun asti. Päätöksellä on erityisen suuri vaikutus, koska Intia on pääosin käteistalous, ja poistuvat setelit ovat maassa kaikkein yleisimmin käytettyjä. Ne vastaavat 86 prosentista liikkeessä olevan setelistön arvosta.

Päätöksen tavoitteena on ollut korruption ja harmaan talouden kitkeminen sekä väärennösten ehkäisy. Uusissa 500 ja 2000 rupian seteleissä käytetään moderneja turvatekijöitä, ja niiden avulla väärennösuhkaa voidaan varmasti pienentää. Vaihdon toivotaan myös kannustavan sähköisten maksutapojen käyttöön. Nopea aikataulu on kuitenkin herättänyt pelkoja, etteivät kaikki kansalaiset ehdi vaihtaa tai tallettaa säästöjään ajoissa. Myös Suomen Pankista on tiedusteltu

miten rupioita voi vaihtaa.

Myös Suomessa, kuten koko euroalueella, on käynnissä seteleiden vaihto. Ensimmäinen eurosetelisarja on vaihtumassa uuteen Europa-sarjaan. Vaihto on tapahtunut seteliarvo kerrallaan niin, että seuraavaksi käyttöön tulee uuden sarjan 50€ seteli ensi vuoden huhtikuun alussa. Suurimmat setelit, 100€ ja 200€ uudistuvat vuoden 2018–2019 vaihteessa. Sekä uudet että vanhat setelit ovat laillisia maksuvälineitä rinnan, ja setelistö vaihtuu uuteen vähitellen, kun kierrossa rähjääntyneet setelit tuhotaan ja korvataan uusilla. Mitään päätöksiä vanhan setelisarjan poistamisesta käytöstä ei ole tehty. Sen sijaan on päätetty, että uuteen sarjaan ei tule enää 500€ seteliä, ja kun koko uusi Europa-setelisarja on laskettu liikkeeseen, ei 500€ seteleitä enää laiteta kiertoon. Arvonsa kaikki setelit säilyttävät määräämättömän ajan, ja keskuspankit lunastavat niitä, vaikka niiden maksuvälinekäyttö jossain vaiheessa päättyisikin. Syynä setelisarjan vaihtoon Euroopassakin on parempien turvatekijöiden käyttöönotto. Uusien turvatekijöiden avulla seteleiden aitous varmistetaan, vaikka kaikenlainen kuvantaminen ja tulostaminen on digitaalisilla laitteilla nykyisin aiempaa helpompaa.

Suomen ja Intian maksuolot ovat kaukana toisistaan. Suomessa seteleitä käytetään kaupasta riippuen vain joka neljännessä tai viidennessä ostoksessa, laskujen maksussa ei lainkaan. Silti yhtäkkinen setelin maksuvälinearvon lopetus aiheuttaisi hämminkiä ja ongelmia myös meillä. Tämä nähtiin 500€ seteliä koskevissa kysymyksissä heti sen lopettamista koskevan päätöksen jälkeen. Eurojärjestelmässä on korostettu setelivaihdon kaltaisen muutoksen perusteellista valmistelua ja laajaa viestintää, myös euroalueen ulkopuolelle. Uusien seteleiden suunnittelu ja testaus on aloitettu jo vuosia sitten, ja ne julkistetaan noin yhdeksän kuukautta ennen liikkeeseen laskua. Julkistaminen käynnistää seteleitä käsittelevien laitteiden valmistajille testausjakson, jonka aikana ne voivat varmistaa laitteidensa toimivuuden aitoja seteleitä käyttäen. Ammatikseen rahaa käsitteleville järjestetään tiedotustilaisuuksia. Yrityksille, erityisesti kaupalle, lähetetään noin kolme kuukautta ennen liikkeeseen laskua esite, jossa uusi seteli ja sen tunnistaminen kuvataan tarkasti.

Yleisölle pyritään tiedottamaan uudesta setelistä hyvissä ajoin, kuitenkin niin, ettei tieto unohdu ennen kuin seteli on käytössä. Viestintäkanavina käytetään kaikkea julkista mediaa paikallislehdistä tv:n kautta sosiaaliseen mediaan.

Keskuspankilla on suuri vastuu siitä, että kansalaisten rahaolot pysyvät vakaina. Hintavakaus, rahan arvon säilyminen, on kestävän taloudellisen toiminnan perusehto. Luottamus setelirahaan on kaikenlaisen vaihdannan edellytys, yhteiskuntarauhan osa ja jokaisen kansalaisen perusoikeus. Vaikka käteisen rahan merkitys maksuvälineenä hitaasti vähenee, suomalaiset voivat siis odottaa runsaasti tietoa myös uudesta Europa-sarjan 50€ setelistä ennen kuin se lähtee kiertoon.

Asiasanat

ES2, Europa-sarja, seteli, setelivaihto